

Adventskransen i Danmark

– blomsterhandlernes eller husmødrenes tradition?

Anna Wowk Vestergaard

Hos lærerparret i 1974-kvarteret pyntes adventskransen med lilla bånd og lys. Lilla er kirkens farve, men det er en udbredt misforståelse, at lilla er den oprindelige farve på adventskransen. Kirken overtog adventskransen fra private hjem, og først senere kom den lilla farve ind i billedet.

Adventskransen var oprindeligt en tysk juletradition, der kom til Danmark via Sønderjylland, hvor skikken bredte sig fra slutningen af 1800-tallet og til omkring Første Verdenskrig. Den er beslægtet med juletræet og andre grønne dekorationer, som blev brugt i Tyskland – f.eks. kransetræer og julepyramider, der bestod af flere kranser. De danske adventstraditioner tog for alvor fart i 1930'erne, og de fire adventssøndage gav inspiration til fire lys i kransen. Museumsinspektør Anna Wowk Vestergaard fortæller adventskransens historie.

Navnet stammer fra det latinske *Adventus Domini*, der betyder "Herrens komme", og i den kristne kirke bruges udtrykket om de fire søndage inden jul. Det kan let give indtryk af, at adventskransen er tæt forbundet med kirken, men adventskransen er en tradition knyttet til hjemmet, og den er udbredt til kirken herfra. Sådan beskriver folkemindeforsker Lørn Piø adventskransens historie i "Bogen om julen" fra 1990 og tilføjer, at adventskransen blev alment kendt i Danmark, da den i 1946 blev motiv på årets julemærke.¹ Hvordan udbredelsen foregik, og hvem der drev den, er emnet for artiklen her.

En ny tradition

Adventskransen er en af vores nyere juletraditioner, og som sådan har hverken advent eller adventskrans fundet vej til registret i H.F. Feilbergs bog "Jul" fra 1904-1905, ligesom adventskransen heller ikke blev nævnt i Hans Ellekildes "Vor danske jul gennem tiderne" fra 1943. Dermed kommer man ikke adventskransens historie nærmere ved at gå til de ellers grundige beskrivelser af julens historie i de bøger. Ellekilde bemærkede det selv i et interview om adventskransens historie i 1944:

"Der er mærkeligt nok ikke i vor danske litteratur opregnet et eneste eksempel på adventsskikke, og med hensyn til spørgsmålet om adventskransen, som jo nu er almindelig kendt og anvendt, så står vi i virkeligheden foreløbig på bar bund og ved kun, at det er en skik, som er trængt frem hos os i den nyere tid [...] men hverken professor Feilberg eller andre forfattere af bøger om folkløse synes at have kendt skikken".²

Artiklen nævner, at adventskransen "igennem den sidste menneskealder" er blevet skik og brug i "mange danske hjem".³ Den løse vurdering giver god mening som en overordnet ramme om udbredelsen, idet adventskransen fulgte forskellige veje ind i forskellige familier. Den siger dog ikke noget om, hvem der drev udbredelsen, og hvordan det skete. Det havde Piø til gengæld et bud på:

"Adventskransen ... fik sin helt store udbredelse over hele landet under besættelsen. Skønt denne krans med sine 4 lys markerer de 4 søndage i den kirkelige adventstid, var det blomsterhandlerne og ikke folkekirken, der indførte den i den danske jul".

Han tilføjer senere, at "blomsterhandlerne begyndte at forhandle den i 1939-1940".⁴ Det fremgår ikke, hvor Piø har sine oplysninger fra, og der er ikke tidligere lavet undersøgelser af adventskransens udbredelse. Derfor vil jeg undersøge blomsterbranchens fagblade og tidens aviser for at kortlægge, hvordan blomsterhandlerne promoverede adventskransen.

Julemærket fra 1946 tegnet af Arne Bang, som også stod bag julemærkerne fra 1940 og 1944. Adventskransen blev i 1940'erne også populære på offentlige steder. Det ses eksempelvis i Aarhus Amtstidende 12. december 1944, hvor "en fræk tyveknægt havde stjålet alle fire lys" i Hotel Skansens adventskrans.

Blomsterhandlernes rolle set fra aviserne

I aviserne er der imidlertid ikke mange spor af, at blomsterbranchen skulle spille en hovedrolle i at fremme adventskransen.⁵ En søgning indtil februar 1947 har kun resulteret i seks forskellige annoncer fra blomsterhandlere og en enkelt fra et handelsgartneri, der gør opmærksom på adventskransen som julevare. Den tidligste er fra Thisted, hvor en blomsterhandler i 1935 skrev: "En smuk borddekoration, adventskrans, buket, blomsterkurv eller frugtkurv fra 'Viola' er altid en kærkommen julegave". De øvrige er fra 1940, 1941, 1943, 1945 og 1946 og stammer fra Thisted, Aarhus, Nykøbing Mors, Roskilde, Ribe og Silkeborg.⁶

Annoncernes geografiske fordeling viser, hvordan den sønderjyske tradition spredte sig til resten af Jylland og også til Sjælland, men mængden af annoncer tyder ikke på, at blomsterhandlerne gjorde en massiv indsats for at udbrede adventskransen. Heller ikke andre avisomtaler afspejler særlig aktivitet hos blomsterbranchen målrettet salg af adventskranse. Jeg har dog fundet en enkelt blomsterhandler, der i 1944 fortalte, at han solgte flere og flere adventskranse for hvert år, men adventskranse i blomsterforretningernes udstillingsvinduer optræder f.eks. kun tre gange i aviserne og fylder ikke meget.⁷

To ekstra annoncer fra Aarhus dukkede op ved en stikprøve op til advent 1939 og 1940. Det vidner om, at der muligvis var flere omtaler af adventskransen, end søgeresultaterne viser.⁸ Derfor er det vigtigt også at se på andre kilder.

Eksemplet fra 1935 viser, at adventskransen blev solgt i Thisted før 1939-1940, og generelt samler hverken annoncerne eller de øvrige omtaler sig om årene 1939-1940. En mulighed er, at salgsfremstødene navnlig fandt sted i blomsterforretningerne og i kontakten med kunderne. For at belyse det forhold har jeg undersøgt blomsterbranchens egne udgivelser fra tiden.

Får vi for lidt ud af julen?

Blomsterhandlerforeningen og Foreningen af Ekspreslevering af Blomster i Danmark (i dag Interflora) udgav forskellige tidsskrifter og blade med inspiration og information til både medlemmer og kunder. Bladene ville være oplagte til at lancere nye produkter og trends, men en gennemgang af de tilgængelige udgivelser fra 1930 til 1946 giver ikke noget billede af, at blomsterbranchen havde en

Fagbladet Binderi og Blomster forsøgte i 1936 at fremme adventskransen for at øge salget i blomsterforretningerne op til jul. I en reportage fra den tyske gesandt von Renthe-Finks hjem fortalte sekretær Fräulein Dr. Wahl om traditionen. Her tænder hun adventskransen sammen med gesandtparrets døtre.

målrettet strategi for at udbrede adventskransen.⁹ Omtaler af julens blomster og lysdekorationer mindede f.eks. ikke blomsterhandlere og kunder om adventskransen, og først i 1944 var der en artikel om adventskranse. Her var der fokus på, at adventskranse var blevet "en artikel, der regnes med indenfor branchen", at salgsperioden var op til 1. søndag i advent, at kranse pyntedes med fire lys, og at kranse med flere lys op til jul kunne sælges som "loftsdekorationer".¹⁰

Timing kan undre, for Binderi og Blomster – Tidsskrift for Danmarks Blomsterhandlere havde faktisk adventskransen på forsiden allerede i december 1936 sammen med spørgsmålet "Får vi for lidt ud af julen?" I en fire sider lang reportage fortalte man om julen hos den tyske gesandt i Danmark, minister von Renthe-Fink. Anledningen var, at gesandtparret havde bestilt "en adventskrans til op-hængning i gesandtskabsbygningens hall" og "mindre adventskranse til barnekammeret og andet sted – tyske jule-symboler, som vi

herhjemme kender meget lidt til". At det var med julesalget for øje, vidnede spørgsmålet "Får vi for lidt ud af julen?" om. Redaktøren skrev desuden, at målet var

"at samtlige danske blomsterhandlere gennem vort blad kunne få en fremstilling af de tyske advents-skikke – også med henblik på herhjemme at gøre juleforberedelserne noget mere blomsterprægede, end de nu er".

I artiklen fortalte sekretær Dr. Wahl passioneret om de gamle tyske jule- og adventsskikke, som var ved at forsvinde, indtil "vor fører" gjorde en indsats for at bevare dem. Brugen af adventskransen med de fire lys blev forklaret i detaljer, og det peger på, at den var en ukendt tradition for læserne. Dr. Wahl beskrev, hvordan kransene pyntedes, og hun fremhævede, at kransene i byerne kunne købes hos blomsterhandlere. Sammen med flere fotos af kransene i hjemmet skulle det nok kunne inspirere blomsterhandlerne til at tage adventskransen op som salgsvare, men der blev ikke fulgt op med konkrete anvisninger på, hvordan adventskransen kunne laves, og man gav heller ikke eksempler på forretninger, der havde solgt adventskranser.¹¹ I årene efter blev der ikke vendt tilbage til reportagen, som måske var for knyttet til de politiske begivenheder i det nazistiske Tyskland til at være egnet til at fremme adventskransen.

Heller ikke i 1939-1940 var der en særlig indsats til fordel for adventskransen. Blomster fortalte f.eks. om en demonstrationsaften, hvor medlemmer udvekslede nyheder til julesortimentet som birke-træsarbejde, kunstig sne og frost samt store lysdekorationer. Men adventskransen blev ikke nævnt, og den var heller ikke med i billedtemaer om lysdekorationer fra begyndelsen af 1940'erne. Det ville ellers være helt oplagt, især da det i 1940 konkluderedes, at man må "formode, at juledekorationer med lys vil blive en stor artikel over hele linjen" på grund af knaphed på blomster.¹² I evalueringer af julehandlen optrådte adventskransen heller ikke.

I interne fagblade og blade rettet mod kunderne havde blomsterbranchen en oplagt mulighed for at promovere adventskransen og øge salget. At muligheden blev brugt i andre sammenhænge, ses f.eks. med julestjerner, der i 1933 var motiv på en særlig juleplakat til butikkerne, og med mors dag, hvor Blomster i 1940 skriver om årets reklameindsats: "Der har som sædvanlig været arbejdet med propagandaen for Moders Dag, der også i år har været en stor succes".¹³

Julevindue fra blomsterforretningen La Belle i Fredericia 1936. Fotografiet blev bragt i *Binderi og Blomster* i januar 1937. Fagbladene viste hyppigt fotos af butiksvinduer som inspiration, men ingen af de andre vinduer udstillede adventskranse, og kransene hos La Belle blev ikke omtalt.

Det var altså ikke fremmed for blomsterbranchen at arbejde målrettet med markedsføring.

Adventskransen i lærebøgerne

Går man til branchens tre første lærebøger fra 1924, 1934 og 1942, spiller adventskransen heller ikke en stor rolle. I *Dekoration og Binderi* fra 1924 findes en rigt pyntet julekrone med to krans, som er i slægt med de tyske kransetræer. Bogen beskriver, hvordan julekronen kan varieres og også laves med en enkelt krans, men adventskransen nævnes ikke, og bogen fremhæver, at juleforberedelserne hos blomsterhandlerne først begynder 14 dage før jul.¹⁴ Trods en konstatering af, at "gran og lys hører den danske jul til", peger heller ikke *Blomster-Binderi* fra 1934 på adventskransen – hverken under krans, i afsnittet om juledekorationer eller i kapitlet "Blomsterne og vore Højtider".

Julekronerne kaldes nu lysekroner og beskrives som bestående af "én, to eller tre ringe, en stor ring foroven, en lille forneden eller omvendt".¹⁵ "Kortfattet Lærebog i Blomsterbinderi" fra 1942 indeholder et ganske kort afsnit om adventskransen ledsaget af et foto-

Julekrone fra "Dekoration og Binderi" fra 1924. Bogen anbefaler modellen til "ophængning i en hall eller større stue", så julekronen var kun relevant for en mindre gruppe kunder med god plads, ligesom prisen formentlig var ret høj. Den enkle adventskrans kunne nemmere passe ind i alle typer hjem.

grafi af en krans med seks lys. Beskrivelsen af kransen nævner færre variationsmuligheder end tidligere. Overraskende nok er en af dem, at der kan sættes fire eller seks lys i kransen.¹⁶

De tre første fagbøger om blomsterbinderi giver alt i alt et godt indtryk af, hvordan julekronen kunne forenkles og blev afløst af først lysekronen, siden adventskransen. Med den sene julesæson (nævnt i 1924) er det klart, at adventstiden endnu ikke var en del af julesalget, og det er interessant, at der i 1942 stadig blev holdt fast i de seks lys, selv om de fire lys – med henvisning til de fire

adventssøndage – betegnedes som "grundlæggende" i branchens omtaler af adventskransen to år senere.¹⁷

Det er overraskende, at blomsterbranchen holdt fast i de seks lys så længe, og at den i 1936 valgte den tyske vinkel i stedet for den sønderjyske. Aviserne fremhævede den ellers flere gange:

"Sønderjyderne har meget at lære os, både når det gælder folket som helhed og de enkelte hjemms styrke. Hvorfor ikke også optage den smukke skik med grankransen, der er symbol på noget af det bedste, hjemmets styrke i indre samliv".¹⁸

Samlet set giver blomsterbranchens udgivelser ikke indtryk af, at blomsterhandlerne aktivt satte adventskransen på dagsordenen som julevarer. Det kan selvfølgelig ikke afvises, at markedsføringen af adventskransen i stedet foregik i butikkerne. Det støttes af en opfordring fra 1931: "Lad vinduet være din daglige julereklame, lad det stråle mer og mer uimodståeligt for hver dag". Omvendt ses adventskransen kun på et enkelt af de inspirationsbilleder, der bringes

af butiksvinduer fra 1936 og frem, og her nævnes adventskransen ikke i omtalen af vinduet.¹⁹ Dermed kan Piøs antagelse om blomsterhandlernes rolle ikke bekræftes.

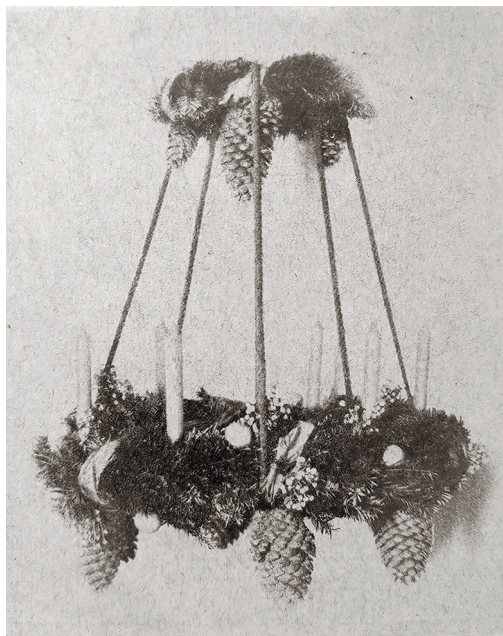
Måske skal forklaringen findes i, at adventskransene i hjemmene især var hjemmelavede, dels af økonomiske hensyn, dels fordi julen og det hjemmelavede traditionelt set hænger sammen. En avisartikel i Sorø Amts Dagblad fra 1943 forklarer sammenhængen på bedste vis:

"Jeg gik en tur gennem gaderne i går eftermiddags. Hos alle blomsterhandlerne hængte adventskrans. De var flotte, meget flottere end den, jeg har hængende hjemme i min stue. Men jeg holder nu mere af ting, man selv har lavet. [...] Julen har fra gammel tid været en højtid, der kaldte på familiens små talenter i den ene eller anden retning. Derfor ser jeg med en vis hån på de professionelle adventskrans".²⁰

Jeg vil derfor undersøge, hvordan aviserne skrev om adventskransen i hjemmene fra den tidligste omtale af en adventskrans i 1926²¹ og til lanceringen af julemærket i 1946. På den måde kan jeg give et bud på, hvem der så stod bag udbredelsen.

Julestemning med adventskransen

Aviserne var generelt flittige til at inspirere læserne til at indføre adventskransen. Det første gør-det-selv tip dukkede op allerede i 1929 som en idé til et festligt nytårsbord. Her var der dog mere tale om en jule- eller lysekrone end en adventskrans, idet kransen skulle smykkes med 29 lys, og den skulle bruges til nytår. Artiklen formulerede det da også som en "julekrans (eller kalder De det en adventskrans?)". I 1931 opfordrede signaturen Fru Kaja til at skabe "julestemning i hjemmet" med adventskransen, og hun beskrev udførelsen, hvordan adventskransen skulle fremstilles og hænges op. Året efter bragte Berlingske Tidende en lignende anvisning under overskriften "Børnene og julen". Avisen tilføjede, at kransen også kunne kø-

En krans med seks lys. Billedet blev brugt i afsnittet om adventskransen i E.C. Bergs bog om blomsterbinderi fra 1942 og før det i Sig det med Blomster i 1927 og i 1930. Her omtales kransen dog ikke som en adventskrans. I 1942 var det de færreste, der foreslog seks lys i en adventskrans.

bes færdig, så adventskransen var trods alt en del af forretningernes sortiment. Avisen foreslog også, at kransen af pladshensyn kunne hænges på væggen, ligesom andre artikler omtalte varianter med adventskranse i fade, på kranseholdere og i forskellige størrelser.²²

Fra 1931 kom der mange ideer til at lave kransen selv, så den kunne passe ind i alle typer hjem. Heller ikke prisen behøvede at være en udfordring, idet adventskransen kunne laves "uden store bekostninger". Fra 1940 var der også eksempler på demonstrationer af kransebinding og juledekorationer for husmoderforeninger og husholdningsudvalg, og i 1944 sendte Statens Husholdningsråd radioprogrammet "Adventskrans og andre juleforberedelser". Målgruppen var tydeligvis husmødrene. Det ses også af, at anvisningerne som Fru Kajas blev bragt på sider med navne som "Hjemmets Spalter" og "Kvinden og Hjemmet".²³

Hvis husmødrene skulle overveje at tage en ny juletradition op, måtte der noget andet til end praktiske råd og vink, og mange af inspirationsartiklerne handlede netop om, hvordan adventskransen kunne bruges til at skabe julestemning og samle familien. I rubrikken "Frue og Frøken" blev adventskransen i 1937 beskrevet som en måde, hvorpå man kunne leve sig gradvist ind i julestemningen og sætte hjemmet i centrum, ved at familien samledes om adventskransen og sang julesalmer om aftenen. På den måde kan familien "lidt efter lidt arbejde sig ind i den religiøse kerne i julefesten. [...] Det ville måske få en og anden til at lægge lidt mindre vægt på julens ydre ramme og lidt mere på dens egentlige mening".²⁴

Andre artikler omtalte, hvordan adventskransen skulle få børnene at tælle ned til jul og mærke forventningens glæde:

"Børnene glædes over adventskransen og passer nøje på, at det rigtige antal lys tændes, og at de ikke brænder så langt ned, at de ikke kan holde til hele adventstiden".²⁵

Der var altså flere elementer i spil ved at optage adventskransen som tradition i hjemmet.

Lys i en mørketid

Efter Anden Verdenskrigs begyndelse i 1939 kom adventskransen også ind i en kontekst, hvor hjemmets og familiens betydning blev kædet sammen med behovet for at holde fast i lyset i en mørk og

Adventskrans i spisestuen på pension Skovhuset ved Kerteminde i 1936. Parret bag pensionatet stammede fra Sønderjylland og kendte formentlig adventskransen derfra. De fem (måske seks) lys viser, at den mere var knyttet til adventstiden end til de fire adventssøndage. Foto: Viby Sogns Lokalhistoriske Arkiv.

alvorlig tid. Aage Bundgaard er inde på præcis dette i en lille artikel om adventskransens historie fra 1960. Han beskrev, hvordan "ydre usikre forhold kalder på samling om hjemmets bedste traditioner". Han påpegede – som Piø – at mange danskeres første møde med adventskransen netop skete under besættelsen, og han konkluderede: "Mange, der så den første gang i disse mørke og usikre år, kom til at holde af den og virkede med til, at skikken spredte sig med vældig hast".²⁶

Tendensen bekræftes klart i aviserne. I 1939 skrev Fredericia Dagblad:

"I denne mørketid er det godt at få tankerne vendt imod noget lyst [...] Tænd lys en lille tid hver aften, inden børnene må gå til sengs. Tal med dem om julen, dens dybe, evige betydning og dens festlige glæde. Det vil være Dem en berigelse i denne tunge tid og uforglemmelige timer for børnene".

Samme tone slog Morsø Folkeblad an i 1940 og 1941:

Tidligere bandt mange selv deres adventskrans. Det gjaldt også for lærerparret Jens og Anne-Grethe, hvis hjem er genskabt i 1974-kvarteret. I dag står Den Gamle Bys gartnere for adventskransen, men den bliver stadig bundet på netop den halmkrans, som Anne-Grethe brugte dengang – og genbrugte år efter år.

”I år bliver det i de allerfleste hjem de små tings glæder, der skal præge julen. Aldrig har vel lysets fest været ventet med større længsel i denne mørketid” og ”Der ligger en hjælp i hjemlige traditioner, der får os til at føle os som led i kæden: slægten, der følger slægtens spor”.²⁷

Det er ikke underligt, at husmødre og mødre med ansvar for hjem, børn og familie blev påvirket af de store ord om hjemmets og traditionens betydning. Måske medførte krigens alvor samtidig en større følsomhed og bevidsthed om at påskønne familielivet med tanke på dem, der ufrivilligt var adskilt fra deres familier. De følelsesfulde formuleringer kunne trække de helt store linjer op som her i en længere artikel fra 1943:

”For børnene betyder en smuk og rigtig juletid, der kommer igen på samme måde hvert år, lykkelige barndoms minder at tage med ind i sin voksen-tilværelse. De minder kan man ikke give sine børn for mange af, hvis man ønsker, at de skal blive lykkelige og harmoniske mennesker”.²⁸

Gæsterne i konditori Café Bonnich kan i julen nyde synet af en klassisk adventskrans. Adventskransen er den største i Den Gamle By, men det ændrer sig, når Gottlieb Blomster åbner i 2023. I blomsterbutikken bliver adventskransen nemlig pyntet på et vognehjul, der var butikkens blikfang til jul.

Mon ikke sådanne linjer kunne få de fleste forældre til at tænke over, hvilke traditioner de gav videre til deres børn?

At mødrene virkelig satte gang i adventskransene og brugte dem i deres hjem, ses i beretninger, som børn sendte ind til særlige børnesider i aviserne. Her fortaltes f.eks.: "Lørdag den anden december lavede mor og jeg en adventskrans. Den pyntede vi med mos, hyben og svampe, og til sidst satte vi fire hvide lys i den", "Mor har lavet en adventskrans og hver søndag tænder vi den og så synger vi adventssalmen "Vær velkommen Herrens år" det er så dejligt for så er det ligesom julen er ved at begynde", og "Vi begynder med at lave en adventskrans, som vi tænder det første lys i første søndag i advent, og mor læser den første julefortælling for os. Det gentager sig hver søndag til jul".²⁹ I eksemplerne ses, at mødrene netop inddrog børnene i traditionen og brugte adventskransen som samlingspunkt for familien.

Den 'rigtige' adventskrans

Fra midten af 1930'erne omtaltes adventskransen i hjemmene gennemgående med fire lys. Det skete, i takt med at aviserne bragte baggrundsartikler og forklaringer, der knyttede lysene til de fire adventssøndage. Nogle skoler brugte adventskransen til at tælle ned til juleferien, og her satte man flere lys i kransen, men ellers var der ikke stor variation i antallet af lys. Seks lys kunne være en morsomhed, som et eksempel viser, hvor en kvinde blev citeret for at sige, at hendes adventskrans nu var "meget flottere, for den havde 6 lys!"³⁰ Det er karakteristisk, at der efter 1940 var flere omtaler af adventskransen, som ikke forklarede traditionen. Det må betyde, at aviserne gik ud fra et vist kendskab til den. Det afspejles også i formuleringer som "De har vel bundet en adventskrans?"³¹

Den nye tradition kunne dog alligevel give anledning til spørgsmål. F.eks. i Jyllands-Postens husmoderbrevkasse i 1943, hvor en husmor, efter at der havde været diskussion om to forskellige fremgangsmåder, spurgte til, hvordan lysene i hendes første adventskrans skulle tændes.³² Andre som Else Buhl Steners i København brugte adventskransen, som det passede dem bedst:

"Vi tænder nu alle fire lys på en gang, selvom det egentlig er forkert. Vi synes, det hygger så rart, og vi kan ikke lide skæve lys i forskellige højder".³³

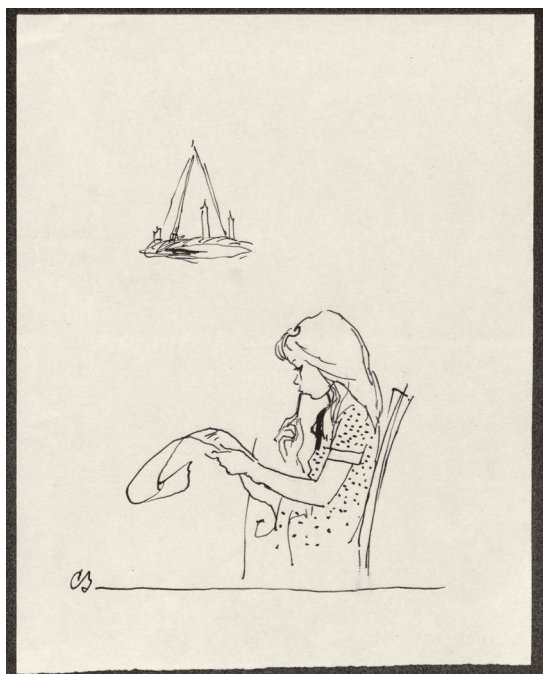
De personlige præferencer spillede altså også en rolle. Aviserne beskrev i øvrigt ophængning med både tre og fire bånd, og det ser således ud til, at diskussionerne om den 'rigtige' adventskrans er næsten lige så gamle som traditionen selv – undtagen hvad angår antallet af lys.³⁴

Da adventskransen kom på julemærket i 1946, gav den danskerne et fælles billede af, hvordan en 'rigtig' adventskrans skulle se ud – med hvide lys og tre røde bånd. Det kunne være interessant en anden gang at undersøge, hvordan traditionen udviklede sig herfra. Som nævnt var kendskabet til adventskransen ud fra avisernes omtale allerede ret bredt inden 1946, og det bekræftes af, at aviserne heller ikke i omtalen af julemærket fandt det nødvendigt at forklare, hvad en adventskrans var.³⁵

Konklusion

Gennem undersøgelser i fagblade, fagbøger og aviser kan det ikke bekræftes, at blomsterbranchen spillede en særlig aktiv rolle for udbredelsen af adventskransen i Danmark. Der ses ikke mange an-

Hos kernefamilien i Den Gamle Bys 1974-kvartaler er adventskransen en fast del af børnenes nedtælling til jul sammen med tv-julekalenderen, kalenderlyset og pakkekalenderen. Den praktiske holder af træ sikrede, at kransen kunne hænge, uden at den skulle monteres i loftet.

Adventskransen blev hurtigt et symbol på jul og en let måde at slå julestemningen an på – som her på Claus Berings tegning fra 1950'erne af en pige, der skriver ønskeseddel. Tegning fra Museet for Dansk Bladtegning, Den Gamle By.

noncer og omtaler af adventskrans i sammenhæng med blomsterhandlere, og et forsøg på at sætte den på dagsordenen i 1936 gav ikke resultater, der har sat sig spor i materialet.

I 1942 og 1944 omtalte blomsterbranchen adventskransen i forskellige udgivelser, men da havde aviserne allerede sat traditionen på landkortet som noget, enhver husmor burde glæde sin familie med – og en tradition, der kunne samle familien. Aviserne bekræfter, at adventskransens popularitet steg under Anden Verdenskrig som lys i en mørk tid. Adventskransen gav anledning til en sang- og fortælletradition, der understøttede fællesskabet i familien. Den hjemmelavede krans var billig, let at fremstille og kunne tilpasses alle typer hjem. Tilsammen var det

punkter, der gjorde det oplagt for husmødrene at tage traditionen op. Ud fra denne undersøgelse ser det ud til, at det var lige det, husmødrene gjorde. Derfor er det snarere husmødrene end blomsterhandlerne, som vi kan takke for adventskransens udbredelse.

The Advent crown

In Denmark Advent crowns became popular in the 1930s and 1940s. The Advent crown is made with four candles which today represent each of the four Sundays of Advent. When the tradition came to Denmark from Germany via South Jutland the decoration could also have six candles, and it was common to light them in the evening during the Advent season as a whole – not only on the Advent Sundays. Families gathered around the Advent crown and sang Christmas carols and hymns, and especially during WW2 this was seen as a way of creating hope and a sense of togetherness in the family.

Research in newspapers and trade journals for the florist business shows that housewives rather than florists promoted the Advent crown. However, one of the trade journals from 1936 mentions how the German envoy von Renthe-Fink in Copenhagen has Ad-

vent crowns in his home and suggests that the florists use the tradition to earn more from Christmas shopping. But neither newspapers nor trade journals show any sign that this is true. In 1946 an Advent crown was used as an illustration for the special Danish Christmas stamp. This shows how the Advent crown was by then widely known in Denmark, and the illustration contributed to a common consensus on what a 'real Advent crown' should look like.

Udvalgt litteratur

- Berg, E.C., "Kortfattet Lærebog i Blomsterbinderi", København, 1942.
- Bundgaard, Aage, "Adventskransen – hvor kom den fra, og hvem bragte den til landet", s. 8-15 i Årsskrift for Borrehus' elever 1959-1960, 1960.
- Ellekilde, Hans, "Vor danske jul gennem tiderne", G.E.C. Gads Forlag, København 1943.
- Jørgensen, Jens og Egly, Wilhelm, "Dekoration og Binderi", N.C. Roms Forlag, København 1924.
- Paludan, Hother m.fl., "Blomster-binderi", Alm. Dansk Gartnerforenings Forlag, København 1934.
- Piø, Iørn, "Bogen om julen", Sesam, Viborg 1990.

Kilder

- Aviser fra perioden hentet fra Det Kgl. Biblioteks samling på <https://www2.statsbiblioteket.dk/mediestream/>
- Tidsskrifter fra blomsterbranchen fra Det Kgl. Biblioteks samling:
- Sig det med blomster – Organ for Foreningen af Ekspreslevering af Blomster i Danmark, 1927-august 1937.
 - Sig det med Blomster – Tidsskrift for Binderi og Blomster, 1938-marts 1939.
 - Blomster – Nordisk Tidsskrift for Binderi og Blomster, 1939-1949.
 - Binderi og Blomster – Tidsskrift for Danmarks Blomsterhandlere, 1936-1937.
 - Om Blomster, 1936-1941.
 - Vore Blomster – tidsskrift om Blomster og Planter, deres Pasning og Anvendelse til Hverdag og Fest, 1938-1939, 1942-1944.

Hjemlig hygge med adventskrans og en god bog. Tegning af Arnold Bundgaard (Nold) i Aarhus Stiftstidende. Formentlig fra 1970'erne. Museet for Dansk Bladtegning, Den Gamle By.

Noter

- 1 Piø, Lørn, "Bogen om julen", Viborg 1990, s. 35-40.
- 2 Feilberg, H.F., "Jul", København 1904-1905, Ellekilde, Hans, "Vor danske jul gennem tiderne", København 1943. Sorø Amts Dagblad 1/1 1944 s. 11 og 15. Ellekilde nævner en erindring fra Kalø, som er indsamlet i 1940 og omtaler en lystradition ifm. advent. Der er dog ikke tale om en adventskrans. Cita-terne i artiklen er tilrettet efter moderne retskrivning.
- 3 Sorø Amts Dagblad 1/1 1944 s. 11.
- 4 Piø, s. 29, 40.
- 5 Aviserne er tilgået via Det Kgl. Biblioteks database over stort set alle danske aviser - Mediestream - hvor jeg har søgt på adventskrans og advents-krans. Der er dog risiko for, at denne type søgning ikke fanger alle omtaler af ad-vents-kranse, så der kan være flere resultater end dem, der dukker op i søg-ningen. I en stikprøve har jeg undersøgt Aarhus Stiftstidende i ugen op til 1. søndag i advent 1939 og 1940, og jeg har på den måde fundet yderligere to annoncer. Det tyder på, at der kan være flere annoncer i aviserne, og det kunne være interessant ved en anden lejlighed at udvide stikprøveundersø- gelsen.
- 6 Thisted Amtsavis 17/12 1935 s. 5, Thisted Amts Tidende 28/11 1940 s. 7, Aar- hus Stiftstidende 28/11 1940 s. 3, Morsø Folkeblad 27/11 1942 s. 7, Roskilde Avis 3/12 1943 s. 7, Ribe Stifts-Tidende 23/11 1945 s. 3, Silkeborg Avis 29/11 1946 s. 9. Annoncerne fra Thisted Amts Tidende og Ribe Stifts-Tidende bringes flere gange, men de er kun talt med en gang hver. Butikken Gave- boden annoncerer 22/11 1944 s. 5 i Fredericia Dagblad for en adventskrans i norsk model, men da det ud fra navnet ikke lader til at være en blomster- forretning, er den ikke talt med.
- 7 Ribe Stiftstidende 1/12 1939 s. 12, Sorø Amts Dagblad 7/12 1943 s. 7, Born- holms Tidende 25/11 1944 s. 3.
- 8 Aarhus Stiftstidende 24/11 1940 s. 2 og 30/11 1940 s. 4.
- 9 Sig det med Blomster - Organ for Foreningen af Ekspreslevering af Blom- ster i Danmark, 1927-august 1937, Binderi og Blomster - Tidsskrift for Dan- marks Blomsterhandlere, 1936-1937, Sig det med Blomster - Tidsskrift for Binderi og Blomster, 1938-april 1939, og Blomster - Nordisk Tidsskrift for Binderi og Blomster, 1939-1946, samt kundebladene Om Blomster, 1936- 1941, og Vore Blomster, 1938-1939, 1942-1944. Blomster, december 1939, har ikke kunnet skaffes.
- 10 Blomster, dec. 1944 s. 241. Artiklen bringes i let ændret form i kundebla- det Vore Blomster, dec. 1944. I 1938 lyder en kort billedtekst: "Julearrange- ment til Afveksling for Adventskransen", men adventskransen optræder el- lers ikke. Sig det med Blomster, dec. 1938 s. 7.
- 11 Binderi og Blomster, dec. 1936 s. 65 og 72 ff.
- 12 Blomster, dec. 1940, s. 5 ff., 1941 s. 234 f., 1943 s. 260 f., 1944 s. 254 f.
- 13 Sig det med Blomster, nov. 1933 s. 87. Blomster, dec. 1940 s. 7. Reklameind- satsen for mors dag omtales hyppigt i Sig det med Blomster helt fra 1927.

- 14 Jørgensen, Jens og Egly, Wilhelm, "Dekoration og Binderi", København 1924, s. 53 f. og s. 137 ff.
- 15 Paludan, Hother m.fl., "Blomster-Binderi", København 1934, s. 149 f., 223 f.
- 16 Berg, E.C., "Kortfattet Lærebog i Blomsterbinderi", København 1942 s. 60.
- 17 Blomster, dec. 1944 s. 241. Vore Blomster, dec. 1944.
- 18 Morsø Folkeblad 28/11 1940 s. 5. Se f.eks. Aarhus Stiftstidende 28/11 1937 s. 4 og Kolding Folkeblad 25/11 1938 s. 1.
- 19 Sig det med Blomster, 1931 s. 102. Se også Sig det med Blomster, nov. 1927 s. 1 ff. Binderi og Blomster, jan. 1937 s. 13. Se f.eks. Binderi og Blomster, dec. 1936 s. 70 f.
- 20 Sorø Amts Dagblad 7/12 1943 s. 8.
- 21 Vestslesvigs Tidende 30/11 1926 s. 3.
- 22 Nationaltidende 30/12 1929 s. 6. Fru Kajas artikel bringes bl.a. i Nordjyllands Social-Demokrat 18/12 1931 s. 8 og Fyns Social-Demokrat 21/12 1931 s. 11. Berlingske Tidende 16/12 1932 s. 6, Morsø Folkeblad 27/11 1941 s. 5, Vestkysten 13/12 1941 s. 4, Berlingske Tidende 24/11 1941 s. 10.
- 23 Roskilde Avis 1/12 1945 s. 5. Se f.eks. Vejle Amts Folkeblad 26/11 1940 s. 2, Aarhus Amtstidende 29/11 1943 s. 7 og 28/11 1945 s. 6, Bornholms Tidende 24/11 1944 s. 8.
- 24 Aarhus Stiftstidende 28/11 1937 s. 4.
- 25 Middelfart Venstreblad 1/12 1942 s. 3. Se også Jyllands-Posten 9/12 1943 s. 3.
- 26 Bundgaard, Aage, "Adventskransen – hvor kom den fra, og hvem bragte den til landet", s. 8-15 i *Årsskrift for Borrehus' elever 1959-1960*, 1960, s. 12 f.
- 27 Fredericia Dagblad 5/12 1939 s. 3. Morsø Folkeblad 28/11 1940 s. 5, 27/11 1941 s. 5.
- 28 Aarhus Stiftstidende 12/12 1943 s. 22.
- 29 Aarhus Amtstidende 8/1 1945 s. 7, 6/1 1947 s. 7. Silkeborg Avis 23/12 1946 s. 8.
- 30 Se f.eks. Randers Dagblad, Folketidende 1/12 1934 s. 5, Aarhus Stifts-Tidende 19/12 1945 s. 6, Ribe Stifts-Tidende 29/11 1935 s. 4. Fyens Stiftstidende 6/12 1946 s. 14.
- 31 Vestkysten 13/12 1941 s. 4.
- 32 Jyllands-Posten 13/12 1943 s. 6. Se også Demokraten 8/12 1946 s. 9.
- 33 Berlingske Tidende 10/12 1944 s. 6.
- 34 F.eks. angiver Fredericia Dagblad 30/11 1944 s. 4 ophængning med tre bånd, mens Berlingske Tidende 24/11 1941 s. 10 foreskriver, at der må være fire, "saa der bliver fire Mellemrum til Lysene".
- 35 Julemærket omtales i mange aviser, se f.eks. Holbæk Amts Venstreblad 16/11 1946 s. 4, Information 20/11 1945, Bornholms Tidende 20/11 1946 s. 5, Vendsyssel Tidende 20/11 1946 s. 2, Land og Folk 20/11 1946 s. 6, Fyens Stiftstidende 20/11 1946 s. 5, Horsens Avis 20/11 1946 s. 5.